

Història local de Catalunya: fonts d'informació

SÍLVIA ARGUDO*

Resum: Selecció comentada de fonts d'informació sobre història local de Catalunya: col·leccions, bibliografies, actes de congressos, biblioteques, i altres entitats i publicacions de tipologia diversa.

1. Introducció

1.1 Justificació i objectius

Entenem per història local l'estudi i anàlisi dels processos històrics aplicats a un àmbit local concret. Aquesta breu definició es pot ampliar amb la idea apuntada per diversos especialistes: per comprendre el procés històric, és essencial conèixer com van viure els esdeveniments llurs protagonistes, els homes i les dones de cada ciutat i comarca. La història local, en resum, relliga el procés històric general amb la vida quotidiana dels seus protagonistes.¹

Els estudis d'àmbit local a Catalunya comencen a aparèixer, de forma important, a finals del segle XIX amb l'anomenat «excursionisme científic». Aquests estudis són fets principalment per geògrafs i folkloristes, i s'inscriuen en un moviment de patriotisme romàntic i de reconstrucció nacional, separats totalment dels cercles acadèmics. Des d'aleshores, es constata una proliferació d'estudis locals de forma continuada i totalment dispersa, sense cap coordinació i metodologia establerta. El primer intent de coordinació és la I Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, celebrada el 1950. Aplega estudiosos locals d'arreu del Principat i es planteja la problemàtica dels estudis locals: dispersió d'esforços, falta de sistematització i rigor en els estudis i necessitat d'articulació dins l'entorn cultural.

* Biblioteca de la Universitat de Barcelona.

Article arribat el setembre de 1996.

1. No s'ha trobat cap definició d'història local en diccionaris especialitzats, motiu pel qual s'ha optat per oferir-ne una que sintetitza gran part de les opinions publicades per diferents autors especialistes en la matèria. Per a més informació vegeu principalment: Ramon Alberch i Fugueras, Joaquim Nadal i Ferreras, *Bibliografia històrica de les comarques gironines*; Ferran Mascarell, «Avui, la història local»; Andreu Mayayo i Artal, «Història local i història total»; i Xavier Pedrals, «Els estudis d'àmbit local i comarcal a Catalunya». (A la bibliografia)

L'Assemblea obre una nova etapa en la qual es dispara el nombre de centres d'estudis locals i s'incorpora la classe acadèmica a la història local. Això comporta un augment de les publicacions i una millora en la seva qualitat i rigor metodològic, alhora que els proporciona una major transcendència. Durant els anys 70 i 80, hi ha una eclosió de la història local que coincideix amb un moviment espontani i popular de recuperació de la cultura nacional. A les universitats es presenten tesis i tesines centrades en temes locals i es creen nombroses associacions i centres d'estudis locals.²

Actualment, el principal focus d'informació d'història local, són els centres d'estudis locals. Els estudiosos i investigadors locals vehiculen la publicació dels seus treballs a través d'aquests centres, als quals s'han anat incorporant. Els centres publiquen els estudis amb subvencions de diverses institucions i també la premsa local assumeix un paper de vital importància en la difusió dels treballs.

Els problemes que es plantegen estan centrats en la dispersió de les fonts d'estudi, dels centres emissors de les publicacions i de les publicacions mateixes, que no tenen una difusió sistematitzada. Els treballs, la majoria centrats en temes molt puntuals, es publiquen en revistes o llibres que tenen escassa difusió fora de l'àmbit local matèria d'estudi, són difícilment localitzables i resten desconeguts fins i tot entre els mateixos historiadors.³

Qualsevol persona que estigui interessada en la història local i busqui informació sobre el tema, es veu obligada a iniciar un recorregut interminable per associacions i publicacions diverses abans de trobar allò que necessita. No hi ha cap treball que pugui orientar a l'hora de trobar informació general sobre història local de Catalunya. Una font d'informació que sigui útil alhora per trobar informació sobre centres d'estudis locals, treballs sobre història local, biblioteques on es puguin consultar aquests treballs, etc. Un únic punt del qual partir per buscar després informació més específica.

L'objectiu que es proposa aquest article és oferir aquesta informació general en un sol punt. Es pretén, en resum, proporcionar al bibliotecari no especialitzat en història una selecció de fonts d'informació de tot tipus sobre història local. Una selecció que li resulti útil per respondre a les diferents necessitats d'informació sobre història local dels seus usuaris.

1.2 Fonts

Les fonts d'informació que oferim en aquest article constitueixen només una

2. Per a més informació sobre l'evolució de la història local vegeu principalment: Xavier Pedrals, «Els estudis d'àmbit local i comarcal a Catalunya»; i Jesús Mestre, «Perspectivas de la historia local en Catalunya: antecedentes y situación actual». (A la bibliografia)

3. Un pas important en la sistematització de la difusió dels estudis locals ha estat el Servei d'Índex Bibliogràfic, iniciativa de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, que s'explica detalladament en aquest mateix article.

selecció d'aquelles que hem considerat més adequades d'acord amb l'objectiu que ens hem proposat. El principal requisit que els hem demanat és el d'estar referides a la història local de Catalunya en general. Això vol dir que aquí no trobarem una bibliografia sobre història de Terrassa o una monografia històrica sobre la ciutat de Girona. Sí que proposarem en canvi, una entitat on ens poden dir si hi ha un o més centres d'estudis històrics locals a Terrassa o a qualsevol altre municipi de Catalunya, i quines són les seves adreces i telèfons, o bé una llibreria on podem trobar una monografia històrica de Girona o de qualsevol altra ciutat catalana.

Tanmateix, el nombre de fonts d'informació que abasten tot el conjunt de comarques catalanes és malauradament reduït i això ens ha portat a establir una àrea més petita com a límit de la informació que havien d'abastar les fonts citades. Hem optat per la província perquè entre l'àmbit comarcal i el conjunt del Principat no hi ha cap altra delimitació geogràfica intermèdia.

Les fonts d'informació que oferim són de diferent tipus; en aquest sentit, no ens hem imposat cap límit i el lector tant pot trobar en aquest article una biblioteca, com una base de dades accessible en línia o una bibliografia publicada en paper.

Un altre criteri que hem seguit és que les fonts havien d'estar especialitzades en història local o bé tocar el tema de forma important. Aquest és el motiu pel qual no s'hi han inclòs entitats com ara la Biblioteca de Catalunya, l'Ateneu Barcelonès i moltes altres que disposen també d'informació sobre història local. Per la mateixa raó, el lector no trobarà en aquestes pàgines les diferents facultats d'història de les universitats catalanes, entitats que disposen, òbviament, de publicacions sobre història local, repartides però, entre tot el fons, sense que configuren una secció concreta dedicada de forma específica a la matèria.

Pel que fa a les entitats, només s'han contemplat les que es troben físicament a Catalunya. Les publicacions són totes actuals i, si són periòdiques, són vives, ja que volíem que proporcionessin informació actualitzada. Només hem recollit les fonts amb informació sobre història contemporània o les que no es restringeixen a cap període concret.

Deixem també fora d'aquesta selecció els arxius, a causa del tipus de documents que contenen. Aquests documents no s'ajusten de cap manera al tipus d'informació ja processada i elaborada que pot servir a les persones no especialitzades en història.

1.3 Metodologia

Tota la informació que oferim en aquest article és fruit de visites als centres, entrevistes amb els responsables i consulta directa de les publicacions. Les fonts ressenyades s'han extret de diferents directoris, repertoris bibliogràfics, catàlegs de diferents entitats i cites bibliogràfiques de publicacions especialitzades.

Tanmateix, a causa de la dispersió de la informació en aquesta matèria, han estat molt valuoses les dades proporcionades per persones entrevistades o simplement conegudes, a les quals agràim sincerament el seu ajut, perquè ens han adreçat moltes vegades a les fonts adequades.

Hem estructurat l'article en dos capítols: publicacions i entitats. Pensem que aquesta presentació és prou clara en tant que distingeix els dos tipus principals de fonts d'informació que oferim. Dins de cada capítol, l'ordre de les fonts és alfabètic.

En el capítol de publicacions hem inclòs una base de dades accessible en línia, ja que considerem que es tracta d'un catàleg publicat, independentment del seu suport.

De les fonts publicades, es proporciona la descripció bibliogràfica seguida d'un comentari que inclou dades referents al tipus d'informació que dona la publicació i a la forma en què es presenta. En un principi es va pensar a oferir-ne la localització, però finalment s'ha decidit no fer-ho. El motiu és que hem trobat gairebé totes les publicacions en gran part de les entitats incloses en aquest article. A més, estem segurs que aquestes publicacions es troben disponibles a molts altres centres que no hem contemplat i que potser per al lector són més còmodes de visitar que no pas els que aquí podríem indicar. Malgrat tot, hem d'advertir que no hem trobat tots els volums d'una col·lecció o totes les actes d'un congrés en un mateix centre.

Pel que fa a les entitats, es donen primer les dades mínimes (adreça, telèfons, horari, etc.), seguides d'un comentari amb informació sobre el tipus d'entitat, l'activitat principal i la informació concreta que pot oferir sobre història local. En el cas de les biblioteques subordinades a entitats més àmplies, es proporciona primer una informació general molt breu de l'entitat mare, per passar després a la informació sobre la biblioteca. En aquests casos, els horaris i telèfons facilitats corresponen a la biblioteca i no a l'entitat a la qual aquesta pertany.

La nostra intenció no ha estat fer una anàlisi aprofundida de la font d'informació, sinó que ens hem limitat a oferir un breu comentari amb les dades mínimes per tal que el lector identifiqui la font i pugui decidir si resulta útil per a les seves necessitats o les dels seus usuaris.

Demanam disculpes per les mancances que el lector pugui trobar en aquesta selecció, per a les quals no tenim altra excusa que la gran dispersió de la informació en aquesta matèria. Tanmateix, esperem que aquest article pugui resultar d'alguna utilitat als professionals de la informació en algun moment de la seva trajectòria professional.

2. Publicacions

Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. [Actes]. 1952- . Anual amb irregularitat. El lloc d'edició i l'editor canvien cada any.

L'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos és un congrés anual itinerant que té lloc per primera vegada l'any 1950 a Martorell. Des de llavors s'ha anat celebrant de forma més o menys regular (anualment des de 1966) amb seu diferent a cada reunió.

L'Assemblea representa el primer intent de coordinació d'esforços i de sistematització i rigor en els estudis locals. Des de les primeres edicions es consolida com un punt de referència per als estudiosos i s'hi va incorporant gent provinent del món universitari, la qual cosa fa augmentar ràpidament la qualitat i transcendència dels treballs presentats. Representa també una visió de descentralització important i canalitza el moviment comarcalista dels anys 50.

El tema de cada reunió es centra en la localitat o comarca on s'ubica l'entitat que fa de seu del congrés i les seves relacions al llarg de la història amb altres municipis o comarques. Tot i que abasta l'estudi local des del punt de vista més ampli (tradicions, cultura, personatges, etc.), la gran majoria dels treballs presentats són estudis històrics.

L'edició de les actes és a càrrec del centre d'estudis que fa de seu i això ha provocat que, malauradament, no sempre s'hagin publicat.

Es poden obtenir totes les actes publicades a la llibreria Gabernet,⁴ així com una llista de totes les assemblees celebrades i la seu on han tingut lloc. Aquesta llista, com es pot deduir del que hem explicat fins aquí, fa la funció d'índex de matèries del conjunt de les actes publicades.

L'Avenç. Plecs d'història local. Núm. 1 (feb. 1986)- . Barcelona: L'Avenç: Diputació de Barcelona, 1986- . Bimestral.

Plecs d'història local és un suplement inclòs físicament en un de cada dos números de la revista *L'Avenç*.⁵ Els objectius declarats al suplement en el seu primer número són: facilitar la comunicació entre investigadors estimulant-ne la coordinació i afavorir la difusió de les iniciatives i treballs que els diferents centres d'estudis locals i altres institucions tiren endavant dins de les seves comunitats. N'és responsable Jesús Mestre.

4. Vegeu les dades d'aquesta llibreria al capítol d'entitats.

5. *L'Avenç: història dels països catalans*, núm. 1 (abr. 1977)- . (Barcelona: Avance, 1977-). Mensual (jul.-ag. junts). El subtítol varia. Índexs anuals a partir de 1980. Va aparèixer un número 0 (des. 1976). ISSN 0210-0150.

El suplement consta de diverses parts, entre les quals trobem articles generals sobre la història local (problemes, metodologia, etc.), estudis locals específics, notícies relacionades amb la història local (congressos, premis, activitats de centres d'estudis locals, etc.) i novetats bibliogràfiques.

Al número 17 del suplement (oct. 1988) s'incorpora una novetat important: apareix la primera entrega de les guies d'història local. Es tracta d'unes guies, una per comarca, on es recullen tots els recursos útils per a l'estudi històric local existents a la comarca (centres d'estudis, biblioteques, arxius, museus...). De cada centre es proporciona una fitxa tècnica identificativa, una descripció del fons, un comentari breu sobre les activitats principals i, en alguns casos, una llista de les seves publicacions.

Una eina important per recuperar aquestes guies i la resta d'informació apareguda al suplement és un índex publicat el 1994. És el número 51 del suplement (juny 1994), inclòs al número 182 de la revista. Recull tots els articles publicats als primers 50 números de *Plecs d'història local*.

Aquest índex està organitzat en quatre parts:

1. Llista de tots els articles i ressenyes bibliogràfiques apareguts (350 cites) numerats i ordenats cronològicament; és a dir, per l'ordre en què van aparèixer al suplement.

2. Índex d'autors: comprèn autors personals i entitats.

3. Índex de matèries: comprèn, a part de les entrades temàtiques, noms propis d'institucions o persones mencionades als articles. Els descriptors estan extrets del tesaurus d'història de Catalunya⁶ elaborat pel Servei de Documentació d'Història Local (UAB) per a la base de dades *Fons d'història local*.⁷ Una de les entrades és Guies d'història local.

4. Índex geogràfic: comprèn tots els tipus de delimitacions geogràfiques (municipis, comarques, països ...).

Els tres índexs remeten a la numeració dels articles en la llista inicial.

Bibliografia històrica tarraconense. II (1979)- . Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Secció de Biografia i Bibliografia, 1979- . Anual. El número I es va publicar com a secció de: *Quaderns d'història tarraconense*. I (Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1977. p. 165-221) ISSN 0211-1438.

Repertori bibliogràfic que aplega treballs històrics sobre les comarques tarra-

6. Cuadrado Benítez, Maribel; et al. *Tesaurus d'història contemporània de Catalunya*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1996. 237 p. ISBN 84-7794-443-1.

La creació i desenvolupament d'aquest tesaurus està explicada a: Maribel Cuadrado, et al., «El tesaurus d'història de Catalunya: creació i anàlisi d'un llenguatge documental aplicat a la història». (A la bibliografia)

7. La base de dades s'ha inclòs com a font d'informació en aquest mateix capítol.

conenses apareguts durant l'any anterior. El responsable de la publicació és l'Institut, editor que depèn de la Diputació de Tarragona.⁸ La recollida de les notícies és a càrrec de la Secció de Biografia i Bibliografia de l'Institut.

Els treballs són principalment articles buidats de diverses publicacions periòdiques locals (per exemple, un full parroquial o un butlletí d'un centre) i generals (com ara el diari *Avui* o la revista *Serra d'Or*). Recull també monografies i ponències presentades a congressos.

L'abast temàtic és molt ampli i comprèn tot tipus d'estudis socials tractats des d'un punt de vista històric. Les obres citades estan organitzades per matèries. Dins de cada matèria, l'ordre és alfabètic d'autors. L'obra compta amb diversos índexs: de publicacions periòdiques buidades, d'autors, de llocs i onomàstic; aquest darrer inclou autors col·laboradors, autors citats en altres obres i persones com a matèria.

S'hi inclou un comentari amb resum de cada obra.

Congrés Internacional d'Història Local de Catalunya. *Actes del ... Congrés d'Història Local de Catalunya*. Barcelona: L'Avenç, 1993- . Biennal.

Congrés organitzat per l'editorial L'Avenç, amb el suport de la Diputació de Barcelona. Es celebra cada dos anys a Barcelona (concretament al Pati Manning). El primer va tenir lloc el 1991 amb l'objectiu d'exposar la situació de la història local a Catalunya, perspectives, problemes, treballs que es realitzen, metodologia, etc. No hi havia tema específic, cosa que es modificà ja en el segon congrés amb el tema «Formes i relacions del poder local a l'època contemporània».

A les actes d'aquest congrés es poden trobar treballs interessants referits a la història local en general, però també estudis històrics concrets centrats en municipis o comarques dels Països Catalans.

Fons d'història local [Fitxer informàtic]. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Documentació d'Història Local de Catalunya, 1987- . Base de dades accessible en línia a Internet a les URL '<http://www.diba.es>' i '<telnet://fonshl.diba.es>'.

Es tracta d'una base de dades bibliogràfica que pretén ser un catàleg col·lectiu i retrospectiu de la bibliografia existent a Catalunya sobre història local. Comença com a iniciativa del Servei de Documentació d'Història Local del Departament d'Història Moderna i Contemporània de la UAB, sota la direcció de Borja de Riquer. Els responsables actuals de la base de dades són el doctor Borja de Riquer, Maribel Cuadrado, Carme García i Esteve Perpinyà.

8. L'Institut d'Estudis Tarraconenses s'inclou en el capítol d'entitats.

L'any 1987 es comença a recopilar bibliografia de diverses biblioteques catalanes prèviament seleccionades. Els criteris que havia d'acomplir la documentació recollida en aquell moment eren: referida a una entitat menor que Catalunya, posterior a 1700, monogràfica i, pel que fa a l'àmbit temàtic, abastar tot l'espectre de les ciències socials des d'un punt de vista històric. Amb els centres buidats de 1987 a 1993, s'arribà a un total de 34.000 registres.

En una segona fase, es signen convenis amb la Diputació de Barcelona i la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana.⁹ Això comporta la creació de bases de dades d'àmbit comarcal a diversos centres d'estudis comarcals (ads-crits a la Coordinadora) i l'establiment de nous criteris d'inclusió dels documents.

El Servei ofereix a aquests centres assessorament científic, forma les persones que s'encarregaran de crear la base de dades, dóna l'estructura de la base de dades i els registres ja existents sobre la comarca producte de la primera fase. La Diputació s'encarrega del suport econòmic. En aquest moment, el límit cronològic és la prehistòria; s'hi inclouen articles de revista, i l'àmbit temàtic és més de tipus enciclopèdic, ja que abasta tota la bibliografia sobre les comarques, no només la història.

Les bases de dades locals es creen amb el gestor CDS/ISIS i, un cop l'any, s'aboquen a la base de dades general, gestionada amb VTLS. Els registres passen per un programa detector d'errades i, un cop nets, els tècnics de la Diputació els passen a la base de dades general. Es calcula que es podran carregar un total de dues comarques (dues bases de dades) cada any. Això suposa aproximadament 10.000 referències noves de creixement anual. Es preveu arribar a les 50.000 a finals de 1996. La consulta actual¹⁰ però, només es fa dels registres incorporats a la primera fase.

Els documents són indexats amb el tesaurus creat pel Servei de forma específica per a la base de dades. Aquest tesaurus s'ha publicat amb els descriptors corresponents a la primera fase, però cal dir que va creixent contínuament.

El suport dels documents inclosos a la base de dades és el paper, tot i que se n'hi poden trobar, ocasionalment, en algun altre suport. La tipologia documental és molt àmplia i inclou monografies, tesis doctorals, informes, memòries, articles, actes de congressos, bibliografies, etc.

La base de dades general és pot consultar de forma local a la UAB o, de forma remota, a través d'Internet. La consulta remota es pot fer directament en emulació de terminal (telnet://fonshl.diba.es) o bé, a través de la pàgina web de la Diputació de Barcelona (<http://www.diba.es>), on trobem un botó d'hipertext que realitza de forma automàtica el servei Telnet en ser premut. En aquesta pàgina web s'ofereix informació general del contingut de la base de dades i les instruccions per accedir-hi (login, tipus de terminal, etc.).

9. Per a informació sobre la Coordinadora, vegeu el capítol d'entitats.

10. La data de tancament de recollida de la informació d'aquest article és el 28 de setembre de 1996.

La consulta remota a la base de dades general es realitza mitjançant el mòdul d'Opac de VTLS, però la consulta in situ d'aquesta base general i de les diferents bases de dades comarcals es fa amb el nou mòdul Eurisko de CDS/ISIS. Cada registre inclou, a més de les dades catalogràfiques, la localització del document i, en molts casos, un resum del contingut.

Aquest catàleg en línia resulta, actualment, la font d'informació bibliogràfica més important sobre història local que podem trobar a Catalunya.

García, Xavier; et al. «La importància de la cultura local: dossier». *Cultura*. 4a època, núm. 49 (oct. 1993), p. 27-42.

Es tracta d'un dossier sobre els estudis locals aparegut en aquest número de la revista *Cultura*¹¹ que publica el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. En el dossier hi ha diversos articles que parlen dels estudis locals, incidint però en la història (problemàtica, situació, propostes d'estudi, etc.).

El motiu que fa que ens interressi aquest dossier com a font d'informació en història local és que al final d'aquest s'ofereix una llista de centres d'estudis locals. Tot i ser un recull incomplet, com fa notar Jesús Mestre,¹² és el directori més complet referit a tot Catalunya que hem pogut localitzar.

Aplega un total de 102 centres ordenats per comarques i, dins de cada comarca, per municipis.

De cada centre, en facilita el nom, l'adreça i, aproximadament en la meitat dels casos, el telèfon.

Jornades d'Estudis Històrics Locals. [Actes]. Palma de Mallorca: Institut d'Estudis Baleàrics, 1983- . Anual.

Anualment, l'Institut d'Estudis Baleàrics organitza aquestes jornades a la ciutat de Palma de Mallorca. El tema de les jornades, tot i estar centrat en la història local, és específic i diferent cada any. Hi participen investigadors d'arreu d'Europa que exposen treballs sobre metodologia historiogràfica, investigació en història local i estudis locals concrets.

Les primeres jornades que van veure els resultats publicats van ser les segones, celebrades el 1982.

11. *Cultura*. Núm. 1 (nov. 1983)-núm. 8 (jul.-ag. 1984); 2a època, núm. 1 (maig 1986)-núm. 7 (des. 1986); 3a època, núm. 1 (març 1987)-núm. 19 (des. 1988); 4a època, núm. 1 (maig 1989)- . Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, DL 1983- . Mensual (jul.-ag. junts). ISSN 0213-473X.

12. Jesús Mestre, «Perspectivas de la historia local en Catalunya: antecedentes y situación actual», p. 20-21. (A la bibliografía)

Des de 1983, a les Terceres Jornades, es van acceptar comunicacions referides a llocs aliens a l'àmbit balear. Com a resultat d'això, malgrat haver-hi abundància de treballs centrats en aquest àmbit, a les actes es poden trobar gran quantitat d'estudis històrics d'arreu dels Països Catalans, d'altres comunitats d'Espanya i, fins i tot, d'alguns pobles i ciutats europeus.

Quaderns de la Revista de Girona. Sèrie Monografies locals. 1 (1985)- . Girona: Diputació de Girona: Caixa de Girona, 1985- .

Quaderns de la Revista de Girona és una col·lecció que s'estructura en dues sèries: *Guies* i *Monografies locals*. La col·lecció és bimestral i té una numeració que inclou les dues sèries de forma conjunta. Cada sèrie però, té a més una numeració independent i una periodicitat irregular. Així per exemple, el número 1 de la sèrie *Monografies locals* és el número 2 de la col·lecció. Cada 2 mesos surt un número de la col·lecció però pot pertànyer a qualsevol de les dues sèries.

La sèrie *Monografies locals* pretén oferir una visió històrica i una descripció del present dels diferents pobles de les comarques gironines.

Cada número de la sèrie té un autor individual i està dedicat a un municipi concret. Es tracta d'una publicació de tipus divulgador, però científicament correcte, que aconsegueix arribar a un públic molt ampli.¹³ S'hi inclou una breu ressenya biogràfica de l'autor i un petit resum del contingut de la monografia. Els autors són principalment periodistes, escriptors i especialistes en el camp de la història.

L'estructura és similar a tots els números. Es presenta una descripció general del municipi i una cronologia d'esdeveniments; després es passa a donar, en capítols molt curts, una visió històrica àmplia del municipi que inclou, principalment, descripció d'agregats, particularitats, economia, indústria, urbanisme, costums, festes i personatges.

Conté força fotografies i bibliografia. No té cap índex.

Altres publicacions

En preparació:

Història de les comarques gironines.

Es tracta d'una col·lecció realitzada per la Diputació de Girona amb la col·laboració dels consells comarcals. Pretén oferir una síntesi històrica a nivell comarcal, mostrant l'estat de la qüestió i assenyalant les vies d'investigació a seguir. Vol conjugar el rigor historiogràfic i científic amb una exposició planera i assequible per a un públic que va dels estudiants de secundària als acadèmics universitaris.

¹³. Mestre, p. 26.

Bibliografia històrica de les comarques gironines. 2.

Segon volum d'una obra que ofereix una recopilació, amb intenció exhaustiva, de bibliografia sobre història de les comarques gironines. El primer volum¹⁴ va ser publicat el 1982 i recull els recursos bibliogràfics de la ciutat de Girona. La intenció declarada pels autors en aquest primer volum és facilitar les primeres passes als investigadors, ja que la dispersió de la informació suposa un greu problema a l'hora d'iniciar una recerca històrica. S'hi recullen diferents tipus de documents que es presenten classificats pel seu contingut, primer de forma cronològica (els que fan referència a un període concret) i després separats per matèries específiques. S'ofereix una llista de centres buidats i un índex d'autors. El segon volum estarà dedicat a la resta de municipis gironins.

Una altra bona font d'informació bibliogràfica sobre història local són els catàlegs dels serveis de publicacions de les diferents diputacions. Aquestes institucions estan donant suport econòmic a la publicació de les obres produïdes pels centres d'estudis locals, motiu pel qual les obres apareixen en els seus catàlegs.

3. Entitats

ARXIU GAVÍN

Avinguda Mas Fuster, 57

08190 Valldoreix

Tel.: 674 25 70

Horari: de 9 a 13 i de 16 a 19 h.

Arxiu privat creat fa uns 42 anys i reconegut per la Unesco com l'arxiu privat més important d'Europa.

N'és propietari Josep M. Gavín, que hi treballa amb 25 o 30 col·laboradors.

L'activitat principal d'aquest centre és realitzar, diàriament, el buidat de 30 o 40 publicacions periòdiques (diaris i revistes) d'arreu de Catalunya amb l'objectiu d'extreure'n les informacions relatives a pobles de tot el Principat. Aquesta informació pot estar referida a arquitectura, geografia, història, costums o a qualsevol altra cosa.

Últimament s'està fent també recopilació de personatges catalans de tots els temps, classificant-los per professions, inclosa la de bibliotecari. Cal destacar les col·leccions de documents diversos que posseeix l'arxiu, com per exemple, una de més de 38.000 estampes de Sant Josep, una d'estampes de sants, una de

14. Alberch i Fugueres, Ramon; Nadal i Farreras, Joaquim, *Bibliografia històrica de les comarques gironines. 1, Ciutat de Girona* ([Barcelona]: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 1982), (Col·lecció de monografies de l'Institut d'Estudis Gironins; v. 8), 268 p. ISBN 84-00-05107-6.

280.000 fotografies de 21.822 edificis catalans (principalment esglésies) recopilada durant 39 anys, una de goigs i una de postals d'arreu del món.

La informació existent a l'arxiu referida a història local és important pel que fa a la quantitat, però destaca sobretot pel que fa al tipus de document (articles de premsa). Ja hem parlat a la introducció d'aquest article de la importància de la premsa d'àmbit municipal i comarcal en la difusió de la història local, així com del problema de dispersió de la informació que comporta en ser l'àmbit d'influència d'aquestes publicacions tan reduït. En aquest arxiu trobem la informació sobre història local apareguda en abundants publicacions d'àmbit local, reunida, buidada i classificada per municipis.

Els articles estan ordenats d'una forma molt lògica i esclaridora. Hi ha carpetes amb el nom de les comarques ordenades de forma alfabètica. Dins de cada carpeta, trobem sobres amb el nom dels municipis d'aquella comarca ordenats també de forma alfabètica, i dins dels municipis hi trobem també especificats els agregats. Cada poble té diversos sobres, un per a cada matèria (Ripoll - Arquitectura eclesiàstica, Ripoll - Història, etc.). Quan els articles són de diverses matèries alhora, els trobem en l'últim sobre dedicat al municipi amb l'epígraf *Varis*. Si la informació és de més d'un municipi alhora, la trobarem en l'últim sobre de la comarca amb el mateix epígraf *Varis*. A cada article, s'hi afegeixen les dades de la publicació font i la data.

Hi ha articles de publicacions dels anys 20 i 30, tot i que en menor mesura que els posteriors a la Guerra Civil.

Al centre s'hi pot accedir fent una trucada per avisar prèviament de la visita. A part de la consulta, s'ofereix també la possibilitat de fer fotocòpies dels articles i la reproducció de fotografies a partir dels negatius.

CENTRE D'HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA DE CATALUNYA

Gran Via de les Corts Catalanes, 657

08010 Barcelona

Tel.: 265 90 03

Horari: de 9 a 14 i de 15 a 17 h

Institució fundada el 1984, s'adscriu al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya el 1985. Josep Benet n'és el director. El centre és constituït per una biblioteca, una hemeroteca i les oficines.

L'objectiu d'aquest centre és donar suport als estudis d'història contemporània de Catalunya. A part de la informació que s'ofereix al mateix centre, contribueixen a l'elaboració i publicació d'estudis històrics, juntament amb els autors, ajuntaments o centres d'estudis locals.

La responsable habitual de la biblioteca és Àngels Fernández (bibliotecària) i de l'hemeroteca Mariona Companys. Disposa d'una quantitat important d'informació d'història local. El fons és constituït per més de 7.500 monografies i unes

1.500 revistes, a més d'un important arxiu fotogràfic. Entre les monografies hi podem trobar abundant literatura grisa en forma de memòries d'entitats, actes de congressos, informes, etc. Pel que fa a l'hemeroteca és important destacar la quantitat de fons antic amb què compta.

El catàleg està informatitzat amb l'antic sistema de les biblioteques de la Generalitat de Catalunya, el SICAB.

A part de la consulta del fons, hi ha servei de referència i de reproducció, però no s'hi fa préstec.

Tot i anar adreçada principalment a investigadors i estudiants, no hi ha problema per realitzar consultes d'aquest fons si abans es truca per a sol·licitar-ho.

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA. BIBLIOTECA

Paradís, 10

08002 Barcelona

Tel.: 315 23 11

Horari: de 18.30 a 21.30 h

Associació de caràcter privat fundada el 1876, es dedica a tot el que tingui relació amb l'excursionisme, incloent-hi l'ecologia, la natura, la fotografia, l'art i la història.

Entre les moltes activitats que realitza el centre, destacarem, per la relació amb la història local, les exposicions monogràfiques d'història, art, cultura, fets i personatges catalans i, dins del grup de cursets de caire científic que ofereix, els d'història.

L'actual responsable de la biblioteca és Josep Vives (bibliotecari). La biblioteca disposa d'un fons documental molt important pel que fa a la història local. Cal dir que aquesta temàtica està molt més coberta en el fons antic de l'entitat que en l'actual. Dins d'aquest fons antic es pot trobar abundància d'obres que tracten la cultura catalana des del punt de vista de la història: tradicions, costums, fets històrics, personatges, etc.

El fons consta de 24.000 monografies, 160 títols de revista, 4.500 mapes i 250.000 clixés de fotografies.

Entre les publicacions periòdiques, n'hi ha força d'àmbit local d'arreu de Catalunya i es disposa també de fulls informatius i butlletins de diferents centres d'estudis locals.

La biblioteca elabora una llista de novetats que apareix dins del butlletí mensual del centre.

El catàleg està informatitzat amb el programa TINLIB, que permet la consulta directa d'autors, títols i matèries. En aquest catàleg hi podem trobar monografies i publicacions periòdiques. Actualment s'hi estan incorporant els mapes.

Tot i que va adreçat als socis, no hi ha cap problema per accedir a l'entitat i gaudir dels serveis de la biblioteca si s'hi telefona abans i s'expliquen els motius de l'interès.

Els serveis que ofereix la biblioteca són: consulta en sala, préstec, reproducció i informació bibliogràfica.

COORDINADORA DE CENTRES D'ESTUDIS DE PARLA CATALANA

Plaça de la Mercè, 12 (Institut d'Història Jaume Vicens Vives)

08002 Barcelona

Tel.: 542 20 00 (ext. 2012)

Horari: dilluns, dimarts i dimecres de 14.30 a 19.30 h

Plaça de la Catedral, s/n (Institut d'Estudis Ilerdencs)

25002 Lleida

Tel.: (973) 27 15 00 (demandar per l'Oficina de Difusió)

Horari: de 8 a 14 h i de 17.30 a 21 h (dissabtes i festius obren a les 12 h)

Centre d'iniciativa privada amb convenis de col·laboració amb diverses institucions. Té dues seus, a Barcelona i a Lleida. Les dues seus es troben en infraestructures d'altres institucions; això és fruit dels convenis de col·laboració signats. Constituïda l'any 1992, agrupa bona part dels centres d'estudis locals i comarcals de Catalunya, País Valencià i Illes Balears. Al març del 96 s'hi comptabilitzaven uns 50 centres adherits. Actualment n'és president Santi Ponce, del Centre d'Estudis Socials d'Osona.

Els objectius de l'entitat són: afavorir la coordinació i comunicació entre els centres associats, difondre'n les activitats i publicacions, fomentar línies de recerca intercomarcals i promoure la presència pública dels centres d'estudis i llur consulta.

S'edita un full informatiu, bimestral però irregular, per tal de donar informació de les activitats de la coordinadora i de les activitats (cursos, congressos i línies d'investigació en curs) i publicacions dels centres.

Organitzen, col·laboren i participen en diversos congressos i trobades per tal de fomentar la recerca, així com taules rodones sobre temes d'interès per als centres. També ofereixen cursos de gestió de centres i de tècniques d'història local.

Promouen les relacions institucionals amb diversos sectors de l'Administració mitjançant diferents convenis, a més de fomentar iniciatives legislatives i administratives en benefici dels centres.

Pel que fa a la difusió de les publicacions, s'han aconseguit dues fites importants. Una consisteix a organitzar un sistema de difusió i distribució, fruit d'un acord amb la distribuïdora NORDEST¹⁵ de Figueres; es tracta del Servei d'Índex Bibliogràfic. Els centres envien exemplars de les obres que publiquen a la distribuïdora i aquesta elabora i envia unes fitxes de les novetats als subscriptors del

15. Vegeu les dades d'aquesta distribuïdora al final d'aquest mateix capítol.

servei, amb les dades catalogràfiques, fotocòpia del sumari i la coberta, ressenya del contingut i preu. Si una obra interessa es pot adquirir directament a la distribuïdora o bé a la llibreria habitual.

L'altra fita pel que fa a la difusió és l'acord de col·laboració establert amb la UAB i la Diputació de Barcelona per al nodriment de la base de dades *Fons d'història local*. A part d'això, la revista *L'Avenç*, en el seu suplement *Plecs d'Història Local*, ressenya uns quants llibres del Servei d'Índex Bibliogràfic. Actualment s'està preparant un llibre blanc dels centres d'estudis de Catalunya, en el qual s'inclou un cens dels centres d'estudis locals de parla catalana, inclosos els no adherits a la Coordinadora.

S'està treballant també en la signatura d'un conveni amb l'Institut d'Història Jaume Vicens Vives de la Universitat Pompeu Fabra, que comporta la creació d'un fons a la biblioteca format per exemplars de totes les publicacions dels centres adherits a la Coordinadora. Amb aquest pas, l'Institut es convertiria en una font d'informació en història local força important, ja que disposaria de les publicacions de més de 50 centres d'estudis locals i comarcals de tot Catalunya de forma actualitzada.

Com es pot desprendre de tot el que hem explicat, la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana pot oferir abundant informació sobre història local, sobre centres existents que s'hi dediquen i sobre les seves activitats, sobre publicacions, congressos, premis, subvencions, gestió de centres, metodologia d'investigació local, etc.

INSTITUT D'ESTUDIS ILLERDENCs. BIBLIOTECA

Plaça de la catedral, s/n.

25002 Lleida

Tel.: (973) 27 15 00 ext. 206

Horari: de 8.30 a 13.45 h i de 17.30 a 20.15 h (entre l'1 de juliol i el 15 de setembre només matins)

L'Institut d'Estudis Ilerdencs és una fundació pública de la Diputació de Lleida des de 1986, tot i que va ser constituïda com a fundació cultural el 1942. Els seus objectius bàsics són: la promoció de l'estudi i la investigació del passat, present i futur de les comarques de Lleida, l'impuls de les ciències, lletres i arts, la divulgació cultural i la normalització de l'ús de la llengua catalana. Per tal de dur a terme aquests objectius, la fundació té establertes unes directrius per a la investigació, treball i publicació, i convoca anualment una sèrie d'ajudes, beques i premis. S'estructura en diversos departaments temàtics i en serveis, un dels quals és el de Biblioteca i Hemeroteca.

La responsable de la biblioteca és Àngels Esforzado (bibliotecària).

La biblioteca disposa d'un fons general i un fons local que es troben físicament separats, tot i que aquesta separació no és visible en els catàlegs. El fons local és

constituït per obres d'autors locals, obres editades i/o impreses a les comarques de Lleida i obres que tenen aquestes comarques com a matèria. També s'hi recullen publicacions relacionades amb Andorra. Gran part del fons és fruit de l'intercanvi amb tot tipus d'institucions.

El volum de monografies és de 24.000 títols aproximadament, sense que es pugui precisar quantes d'aquestes fan referència a història local. L'hemeroteca general consta de 1.200 títols de publicacions vives i mortes, i la referida a fons local 553.

Pel que fa a la història local, els tipus de documents que hi trobem són, principalment, monografies locals, premsa i revistes. Tanmateix, hi ha també algunes actes de congressos, tesis ja publicades i alguns fullets, tot i que ara no se'n recullen tants com abans.

Es troben en procés d'automatització amb el programa ALEF. De moment, s'hi poden consultar els catàlegs manuals d'autors, matèries i sistemàtic. Hi ha també dos catàlegs alfabètics de títols per a la secció d'hemeroteca, un pel fons general i un per les publicacions locals. A més, hi ha un catàleg del fons antic amb uns 200 documents dels segles XVI al XVIII. El fons està classificat i col·locat seguint la CDU.

L'accés i la consulta són lliures al fons general i controlats (cal omplir una butlleta) al fons local, però en cap cas restringit. Si s'hi va assíduament o s'hi volen consultar moltes obres, cal fer-se el carnet de la biblioteca. S'hi poden fer fotocòpies amb excepció dels documents susceptibles de fer-se malbé. No hi ha servei de préstec, ja que tots els documents són únics a la biblioteca. Es facilita informació per telèfon.

INSTITUT D'ESTUDIS TARRACONENSES

RAMON BERENGUER IV. BIBLIOTECA

Santa Anna, 8

43003 Tarragona

Tel.: (977) 23 50 32

Fax: (977) 23 51 37

Horari: de dimarts a divendres de 10 a 14 h

L'Institut d'Estudis Tarraconenses depèn de la Diputació de Tarragona i està estructurat en diverses seccions temàtiques. L'activitat principal de l'Institut és la publicació de treballs de la pròpia entitat, de la Diputació i de diferents centres d'estudis locals. L'àmbit d'actuació és el provincial. També coedita amb els centres d'estudis o amb autors individuals i ofereix diverses beques per dur a terme investigacions històriques.

L'Institut edita un catàleg acumulatiu i anual de publicacions de les diverses seccions.

La biblioteca de l'Institut és compartida amb el Museu d'Art Modern de

Tarragona. N'és responsable Marisa Suárez Barral. La biblioteca disposa de totes les publicacions de l'Institut i de publicacions d'altres centres, fruit, aquestes darreres, de l'intercanvi.

Les obres que trobem a la biblioteca referides a la història local són principalment monografies locals, memòries d'entitats i publicacions periòdiques de centres i municipis de la província, a més de publicacions periòdiques generals i algunes actes de congressos.

L'accés al fons de la biblioteca es realitza a través de la responsable. Es fa així perquè el fons no està col·locat seguint cap criteri d'ordre lògic i no hi ha catàlegs a disposició dels usuaris. El fons està introduït en una base de dades gestionada per un programa fet a mida amb dBase. Aquest programa permet la cerca per autors, títols, matèries i altres conceptes, però no informa de la ubicació dels documents. Només el pot consultar la responsable al seu ordinador.

A part de la consulta del fons es poden obtenir fotocòpies. No hi ha servei de préstec.

Està adreçada a investigadors i especialistes en art o història i a estudiants universitaris. Cal telefonar abans d'anar-hi.

LLIBRERIA GABERNET

Passatge Duc de la Victòria, 7

08002 Barcelona

Tel.: 302 00 82

Horari: de 9 a 13 i de 16 a 19.30 h

Libreria oberta el 1973 pel seu propietari, Ramon Gabernet. Està especialitzada en història i estudis locals de Catalunya i en llibre vell.

S'hi poden trobar principalment monografies de temàtica històrica local, però disposa també de publicacions periòdiques d'àmbit comarcal i municipal, d'actes de congressos sobre història i història local de Catalunya, i de tot tipus de publicacions provinents de centres d'estudis locals. Tenen disponibles totes les actes publicades de l'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos.

Publiquen catàlegs exclusivament del fons de llibre vell, però ofereixen informació sobre autors, centres d'estudis, títols, editorials..., del fons modern a qualsevol persona que la demani. També es localitzen i obtenen publicacions que no tenen en estoc quan algú que en té notícia les demana.

RAFAEL DALMAU, EDITOR

Carrer del Pi, 13, 1r 1a

08002 Barcelona

Tel. i fax: 317 33 38

Horari: de 10 a 14 i de 17 a 20 h

Editorial especialitzada en temes catalans de tot tipus amb especial incidència en la història i els estudis locals. La propietària actual de l'editorial és M. Carme Dalmau. Es funda l'any 1935 amb el nom d'Edicions Mediterrània i va canviant de nom al llarg dels anys. Després de la Guerra Civil, amb el nom de Llibreria Dalmau, publica en castellà (per raons conegudes de tots) la col·lecció *Barcelona y su historia*. Des d'aleshores no ha deixat de publicar col·leccions de contingut històric català.

Té diverses col·leccions i, en gairebé totes, trobem estudis històrics locals. La més important és la col·lecció *Episodis de la història*, iniciada el 1950, que compta amb més de 300 títols. Es tracta d'una col·lecció de caire divulgador, centrada en estudis històrics, gran part dels quals es centren en l'àmbit local. També editen obres fora de col·lecció, moltes d'elles amb la història local com a matèria. Publiquen obres de centres d'estudis locals i d'investigadors a nivell individual i coediten amb diferents centres i fundacions.

Editen un catàleg sense periodicitat regular (pot sortir amb una distància d'un o dos anys) i, si tenen moltes novetats entre un i altre catàleg, fan un fullet per a donar-ne notícia. El catàleg està organitzat per col·leccions i té apartats temàtics per a les obres fora de col·lecció. No conté només les novetats, sinó totes les existències de l'editorial. Aquest catàleg proporciona l'autor, el títol i el preu de les obres i, si es sol·licita, el fan arribar per correu.

S'hi facilita tot tipus d'informació, bibliogràfica o no, i s'hi proporcionen també catàlegs d'altres editorials com ara Garsineu Edicions o l'Editorial Albada.

UNIÓ EXCURSIONISTA DE CATALUNYA. BIBLIOTECA

Gran Via de les Corts Catalanes, 580

08011 Barcelona

Tel.: 454 32 47

Horari: de 19 a 21 h

Centre privat dedicat a l'excursionisme. Fundat a mitjan anys 30 arran de la fusió de diversos clubs d'excursionisme de Catalunya. Jaume Ramon n'és el responsable.

Les activitats principals del centre consisteixen a organitzar cursos, excursions, trobades i actes de tot tipus, facilitar material, estudiar i realitzar itineraris.

El centre té una biblioteca amb un fons d'entre 6.000 i 7.000 volums amb una part molt important referida a la història local de Catalunya, ja que considera l'estudi local part fonamental de la cultura excursionista. L'encarregat de la biblioteca és el mateix Jaume Ramon. A la biblioteca, quant a història local, s'hi poden trobar principalment monografies locals, però també hi ha publicacions periòdiques i multitud de butlletins i fulls informatius de gairebé tots els centres d'excursionisme del país.¹⁶

La biblioteca disposa de diversos catàlegs en fitxes: alfabètic de matèries, on trobem molts documents d'història local sota l'entrada Història; alfabètic de comarques i alfabètic de municipis, en el qual tornem a trobar informació sobre història local. Per obtenir els documents de la biblioteca que tracten d'història local, cal consultar els tres catàlegs. A part, hi ha també catàlegs alfabètics d'autors i de títols. La col·locació del fons depèn del format dels documents per tal d'aprofitar al màxim l'espai de què disposen. Cal doncs, demanar el llibre amb el número de registre que apareix a la fitxa.

El préstec és només per a socis i és limitat pel que fa a les obres que poden sortir. El mateix encarregat de la biblioteca fa les fotocòpies que us interessin.

Tot i que la biblioteca s'adreça, òbviament, als socis de l'entitat, l'accés i la consulta són lliures i només cal dur el carnet d'identitat.

Altres entitats

PATRONAT EIXIMENIS

Pujada del rei Martí, 5 (Diputació de Girona)

17004 Girona

Tel.: (972) 20 57 00 (demanar per Carles Sapena)

Patronat fundat per la Diputació de Girona, que actualment també depèn del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. No té seu específica, s'ubica dins de l'edifici de la Diputació. Hi són adherits els principals centres d'estudis locals de les comarques gironines. La seva activitat principal és la subvenció de les publicacions d'aquests centres. Poden facilitar dades sobre els centres adherits (adreces, telèfons, responsables ...).

NORDEST DISTRIBUCIONS

Álvarez de Castro, 26

17600 Figueres

Tel.: (972) 67 23 54

Fax: (972) 67 04 17

Distribuïdora que s'encarrega de facilitar, de forma gairebé exclusiva, les publicacions dels centres d'estudis de les comarques gironines, a més de les dels centres adherits a la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Facilita informació sobre les publicacions que distribueix i ofereix el Servei d'Índex Bibliogràfic.

16. Cal dir que molts dels centres d'estudis locals són centres que aglutinen l'activitat cultural del municipi on es troben i tenen, com una de les seves activitats, l'excursionisme. En els seus fulls informatius es pot trobar notícia de les seves publicacions i activitats relacionades amb la història local.

4. Conclusions

El gruix més important d'informació en història local prové dels centres d'estudis locals. Malgrat l'augment creixent d'aquests centres i de les seves publicacions, és difícil trobar fonts d'informació que en donin notícia des d'un punt de vista global. Les llibreries visitades es queixen de les seves dificultats per tenir notícia del que es publica, i els especialistes assenyalen en els seus articles el problema que suposa la dispersió de les fonts productores d'estudis locals i la falta d'una difusió sistemàtica d'aquests treballs.

En aquest sentit, hem de destacar la important tasca de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Suposa un punt únic d'informació sobre els centres, les seves publicacions, activitats, etc. El Servei d'Índex Bibliogràfic, organitzat a través de la distribuïdora Nordest, constitueix un pas important pel que fa a la difusió.

La premsa local ha estat i segueix sent un dels principals vehicles de difusió dels estudis històrics locals. Aquest camp està cobert gràcies a la feina realitzada diàriament a l'Arxiu Gavín, ja que reuneix, en un sol fons documental, la informació difosa per separat a través de la premsa local de diversos punts de Catalunya. Tanmateix, el nombre de publicacions abastat per aquest arxiu no és suficient per parlar d'una cobertura exhaustiva.

Finalment, cal esmentar el valor de la base de dades *Fons d'història local* com a catàleg col·lectiu amb més notícies de treballs publicats sobre història local. Amb el ple desenvolupament de la segona fase, que suposa l'abocament de les bases de dades comarcals, aquest catàleg serà la font d'informació bibliogràfica sobre història local per excel·lència.

En aquest article hem volgut incidir en fonts que donessin informació com més general millor, que constituïssin un punt de partida per cercar informació més específica. Malgrat tot, cal tenir present, quan l'interès es centra des d'un principi en una àrea concreta, el valuós coneixement local que es pot trobar en algunes biblioteques públiques que tenen cura d'una col·lecció local, en hemeroteques de caràcter igualment local, i en els museus d'història i arxius municipals.

Bibliografia consultada

Fonts bibliogràfiques

- Albareda i Salvadó, Joaquim. «La Coordinadora d'Estudis de Parla Catalana: un projecte fet realitat». *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*. VI (1995), p. 95-98.
- Alberch i Fugueras, Ramon; Nadal i Farreras, Joaquim. *Bibliografia històrica de les comarques gironines. I, Ciutat de Girona*. [Barcelona]: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 1982. 'Introducció', p. V-XII.
- Aragall, Ignasi. «La història de Catalunya 'on line'». *Avui*. 18 març 1996.
- Arnabat, Ramon. «Cultura: la víctima del retall pressupostari». *La fura*. Núm. 718 (17-23 maig 1996), p. 6.
- Biblioteca Nacional (Espanya). *Bibliografía de bibliografías locales*. Madrid: Biblioteca Nacional, 1987. II, 49, 32 p.
- Biblioteca Nacional (Espanya). *Historia: bibliografías*. Preparado por Paloma Peña Sánchez de Rivera. Madrid: Biblioteca Nacional, 1992. 11 p. (Guía del lector; 1).
- Biblioteques, arxius i centres de documentació*. Ed. actualitzada. [Barcelona]: Fundació Caixa de Pensions, 1990. 512 p. ISBN 84-7664-278-4.
- Capdevila, Joaquim. «Sobre els moviments socials i dinàmica associativa». *Avui*. 2 març 1995.
- Centros de investigación en España*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia, Centro de Publicaciones. 1990. 606 p. ISBN 84-369-1801-0.
- Cuadrado, Maribel; et al. «El thesaurus d'història de Catalunya: creació i anàlisi d'un llenguatge documental aplicat a la història». *Item*. Núm. 15 (jul.-des. 1994), p. 134-159.
- Cuadrado, Maribel; Perpinyà, Mei; Perpinyà, Esteve. «La informática al servicio de los historiadores: experiencia de creación y desarrollo de una base de datos de historia local de Catalunya». En: *Perspectivas de la historia local en Catalunya*. Bilbao: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, 1994. p. 89-104.
- Directorio de centros de documentación y bibliotecas especializadas*. Madrid: Dirección General de Investigación Científica y Técnica del Ministerio de Educación y Ciencia, 1987. 525 p. ISBN 84-369-1347-2.
- Fons d'història local* [Fitxer informàtic]. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, Departament d'Història Moderna i Contemporània, Servei de Documentació d'Història Local de Catalunya, 1987-. Base de dades accessible en línia a Internet a les URL 'http://www.diba.es' i 'telnet://fonshl.diba.es'. Diverses consultes.
- García i Larios, Agustí. «El primer congrés de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana». *Revista de Catalunya*. Núm. 92 (gen. 1995), p. 58-60.
- García Lorés, Carmen. «Fons d'història local: una base de dades d'història de Catalunya a Internet». *Biblioteca: informacions*. Núm. 13 (jul. 1996). p. 12-13.

- Guía d'editores de España: 1994-1995*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España: Dirección General del Libro y Bibliotecas, DL 1994. 736 p. ISBN 84-86141-15-X.
- Guia d'entitats de Catalunya*. [Vol. I], *Associacions, fundacions, cooperatives*. [Barcelona]: Generalitat de Catalunya, Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques, 1990. 906 p. ISBN 84-393-1316-0.
- Guía de librerías de España 1990-1991*. Madrid: Confederación de Gremios y Asociaciones de Libreros, 1990. VIII, 921 p. ISBN 84-4047-277-3.
- Índice histórico español*. Vol. 33, no. 103 (1995). Barcelona: Edicions i Publicacions de la Universitat de Barcelona. ISSN 0537-3522.
- Manent, Albert. «Estudios locales y comarcales»: *La Vanguardia*. 11 febrero 1994.
- Mascarell, Ferran. «Avui, la història local». *L'Avenç*. Núm. 55 (des. 1982), p. 4.
- Mayayo i Artal, Andreu. «Història local i història total». En: *Jornades de Joves Historiadors Catalans* (1es: 1984: Barcelona). *Primeres Jornades de Joves Historiadors Catalans. II, Ponències*. Barcelona: Comissió Organitzadora de les 1es Jornades de Joves Historiadors Catalans, DL 1984. p. 25-53.
- Mestre i Campí, Jesús. «Perspectivas de la historia local en Catalunya: antecedentes y situación actual». En: *Perspectivas de la historia local en Catalunya*. Bilbao: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, 1994. p. 13-29.
- Pedrals, Xavier. «Els estudis d'àmbit local i comarcal a Catalunya». *L'Avenç. Plecs d'història local*. Núm. 1 (febr. 1986), p. 2-5.
- R., P. «Investigar desde casa». *El País. Cataluña*. 25 marzo 1996, p. 7.

Fonts orals

- Calvo, Nati. Entrevista personal. 16 juliol 1996.
- Casanoves, Josep. Entrevista personal. 18 juliol 1996.
- Cuadrado, Maribel. Entrevista personal. 4 juliol 1996.
- Dalmau, M. Carme. Entrevista personal. 15 juliol 1996.
- Escarre, Salvador. Entrevista personal. 24 juliol 1996.
- Esforzado, Àngels. Entrevista personal. 12 setembre 1996.
- Gabernet, Antoni. Entrevista personal. 2 juliol 1996.
- Gavín, Josep M. Entrevista personal. 24 juliol 1996.
- Ramon, Jaume. Entrevista personal. 17 juliol 1996.
- Sapena, Carles. Entrevista personal. 13 setembre 1996.
- Suárez, Marisa. Entrevista personal. 25 juliol 1996.
- Vives, Josep. Entrevista personal. 15 juliol 1996.